

MŮJ ROK

1984



# Můj rok 1984

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na  
[www.bizbooks.cz](http://www.bizbooks.cz)  
[www.albatrosmedia.cz](http://www.albatrosmedia.cz)

**Bizbooks®**

**Martin Ježek**  
**Můj rok 1984 – e-kniha**  
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.  
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována  
bez písemného souhlasu majitelů práv.

**ALBATROS**  **MEDIA**

# OBSAH

<b>Úvodem</b>	<b>4</b>
<b>Čísla, tabulky, statistiky</b>	<b>14</b>
<b>Narodili se</b>	<b>18</b>
<b>Rok Krysy</b>	<b>20</b>
<b>Kultura</b>	<b>22</b>
Hudba	24
Film	66
Seriály	75
Divadlo	79
Literatura	83
<b>Společnost</b>	<b>89</b>
<b>Gastro</b>	<b>101</b>
<b>Věda, technika, zdraví</b>	<b>111</b>
<b>Zdraví</b>	<b>121</b>
<b>Kosmonautika</b>	<b>123</b>
<b>Doprava, cestování</b>	<b>129</b>
<b>Architektura</b>	<b>145</b>
<b>Krimi, nehody</b>	<b>155</b>
<b>Sport</b>	<b>169</b>
<b>Móda</b>	<b>185</b>
<b>Politika</b>	<b>193</b>
<b>Humor</b>	<b>205</b>
<b>Kalendárium</b>	<b>212</b>
<b>Zdroje</b>	<b>240</b>

# ÚVODEM

Čtyřiaosmdesátý? No nebylo toho málo, usmívají se pamětníci. Tak třeba na základce v Klášterci nad Ohří začali pionýři sbírat korunky. Ovšem ne mince, korunové uzávěry z lahví. Kovošrot je totiž vykupoval na struskování železa. V Loděnicích u Berouna dokázali nahrát za směnu až 6 tisíc magnetofonových kazet, které jste si mohli přehrát v prvním československém walkmanu. Ten se začal také vyrábět v tomto roce. A byl dost drahý. Na druhou stranu si partneři mohli nasadit dvoje sluchátka, když třeba měli rande; ostatní typy měly vstup pouze pro jedny. A když jeden z milenců už musel domů, druhý měl možná v kapse jednu z prvních elektronických her, která u nás byla k dostání. Později se jí začalo říkat Tetris a vyvinuli ji v Sovětském svazu náhodou při výzkumu efektivity počítačů. Hra ho ale přestala bavit, tak si sedl si ve fungl nové stanici Fučíkova (dnes Nádraží Holešovice) na metro a odsvištěl domů. V Ostravě zase lidé začali využívat nově otevřenou estakádu Svinovské mosty, která spojovala centrum města se Svinovem, tehdejší Porubou.

Básník Jaroslav Seifert dostal jako druhý Čech Nobelovu cenu, v Havířově zazpíval Elton John, Michal Horáček se seznámil s Petrem Hapkou, Michal Prokop natočil *Kolej Yesterday* a Prince přišel s úžasnou LP deskou *Purple Rain*. Na nejvyšší horu světa Mount Everest se dostala poprvé také československá výprava a Karel Gott nahrál s Darinkou Rolincovou (dnes Dara Rolins) duet *Zvonky štěstí*. Píseň Jiřího Zmožka s textem Zdeňka Rytíře už nikdo asi zpochybnit nemůže – byl to jasný hit. Ale k německému posluchači, což byla vedle té domácí Gottova druhá ohromná fanouškovská država, se dostával zpočátku velmi těžko. Navíc Rolincová se zašprajcovala a nepodepsala v Německu milionovou smlouvu. Vláška zdražila pivo a zlevnila víno, ač se fanoušci těchto nápojů příliš nepřekrývají.



A byly také natočeny skvělé a legendární filmy a seriály – *Rozpuštěný a vypuštěný*, *Nekonečný příběh*, *Terminátor* nebo třeba *Sanitka*.

Ale stalo se toho mnohem víc, jak se dozvíte v této knize. A pokud ji chcete darovat někomu milému, využijte prosím tuto stránku k věnování.



*Stránka pro tebe*



**PF 1984**

# ROK 1984 PODLE JINÝCH KALENDÁŘŮ

Gregoriánský kalendář	1982 (MCMLXXXIV)
Arménský kalendář	1433
Etiopský kalendář	1976–1977
Bengálský kalendář	1388–1389
Berberský kalendář	2934
Buddhistický kalendář	2528
Byzantský kalendář	7492–7493
Čínský kalendář	4680 nebo 4620 do 4681 nebo 4621
Kalendář Francouzské revoluce	193–194
Hebrejský kalendář	5744–5745
Hindský kalendář	1905–1906
Íránský kalendář	1362–1363
Islámský kalendář	1404–1405
Japonský kalendář	Showa 59
Koptský kalendář	1700–1701
Korejský kalendář	4317
Perský kalendář	1362–1363
Thajský solární kalendář	2527
Unixový čas	441763200–473385599

## VELKÝ BRATR

Letopočet 1984 měl kdysi symbolickou sílu kvůli slavnému románu George Orwella. Napsal ho v roce 1949 a popisuje svět, v němž vládne absolutní totalita, kterou živí permanentní „udržovací“ válka mezi třemi kontinentálními mocnostmi. Společnosti vládne Strana a cokoli proti kolektivnímu myšlení Strany je krutě trestáno, lidská individualita se stává zločinem. Odtud pochází známá hláška: Velký bratr tě sleduje! Za socialismu jsme byli fascinováni podobností s režimem, ve kterém jsme žili, ale bohužel i v roce 2023 bychom našli jisté shodné rysy se světovou skutečností.

Publicista Ondřej Štindl daleko později popsal své zážitky z knížky, kterou dostal k osmnáctinám. „Z Winstona Smithe se skoro hned stal ‚můj soudruh Winston Smith‘, jak svou známou předmluvu k Orwellově próze pojmenoval Milan Šimečka. Počítám, že taková zkušenost byla mezi čtenáři 1984 rozšířená. Ve světě, jehož zvuky ke mně přes okno doléhaly, jsem nacházel zárodek strašlivého místa, o němž psal Orwell. Té všeovládající a všeprostupující mašinerie, poháněné strachem, nedůvěrou, úředně vyžadovaným a kontrolovaným fanatismem. Mašinerie, jež vraždí, ale to jí nestačí, není spokojena, dokud k ní oběti nepocítí nepředstíraný vděk. Má pod kontrolou úplně všechno, řídí i revoltu proti sobě samé, lapá tak ojediněle nešťastníky, jako byl Winston Smith, nechá je prožít extázi z poznání pravdy, nadechnout se ke svobodě, aby je pak zlomila, udělala z nich senilnější trosky, mučením je přiměla k lásce, předvedla je ostatním a pak zabila.“ Československo roku 1984 se Oceánii z Orwellovy fikce zdaleka nerovnálo. Tehdejší totalitní moc, kterou představovala komunistická strana a z ní vzešlá vláda, byla ochablá a zdegenerovaná, o rok později se s Gorbačovovým nástupem začala nezadržitelně drodit. Ale kdo knížku četl, cítil, že k této neúprosné Orwellově beznaději zas tak daleko není. Nebo nebylo. Ač způsobem plíživým, ve světě se začínalo politicky oteplovat.





## ZÁSADA JEDNOHO PROCENTA

Problémy, které začaly s opětovnou instalací centrálního plánování v roce 1970, se táhly až do roku 1989, takže rok 1984 nebyl žádnou výjimkou. „Instalatéři“ o zastaralé výrobě a nekvalitních vstupních materiálech věděli, jednali a snažili se hledat nějaké řešení. Marně. Centrum sice něco naplánovalo, ale než parametry dorazily do podniků, několikrát se změnily a upravily, takže byly nastaveny špatně. Anebo schválně špatně. Proti tomu se ale příliš protestovat nesmělo. Soudruzi si plán odtleskali a odsouhlasili, pak se na poradách řešilo, co s tím, jaká bude realita a jak to říct lidem. Třeba kdo koupí ty stroje, na které na dvoře fabriky prší a nikdo je nechce, jak v seriálu *Inženýrská odysea* ironicky svým druhům vyčítal ředitel podniku. Než byly produkty vyrobeny, tak oproti západní konkurenci beznadějně zastaraly. Také zoufale chyběly pokročilé technologie ze Západu, ty ve východním bloku nikdo neuměl vyrobit. A nebyly ani domácí suroviny, které se musely objednávat s ohromným předstihem. Výroba tedy byla těžkopádná a jakékoli zlepšení nebo zavedení nové technologie se neúprosně táhlo, protože obdobná situace panovala úplně všude. V podnicích vládla zásada jednoho procenta: plán se mohl splnit navíc o jedno procento, ale víc ne, protože by se na další období počítalo s vyšším standardem. To nikdo nechtěl. Pokud se plán o procento nesplnil, ještě se z toho nestřílelo. Kdyby to bylo minus víc procent, hrozil průšvih.



## KÁDROVÝ STROP

A nebyli lidi. Kvalitní zkušení manažeři (dnešními slovy), kteří by podnik řídili, v socialismu scházeli. Existoval totiž kádrový strop, který nařizoval, že od jisté funkce musel být pracovník v komunistické straně. Nomenklatura se tomu říkalo. No a do strany se v 80. letech hnali především kariériste a mezi nimi by se kvalitních vedoucích pracovníků jeden moc nedopočetl.

Nemluvilo se o tom, ale všichni to věděli. Nedostatky totiž byly zřejmé na každém kroku, doma i v práci. Posluchači rušených stanic Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy si mohli poslechnout pravdu. Ta ale bolela, takže v československém tisku a dalších médiích se neobjevilo ani slovo. Soudruzi naopak tvrdili, že zítra bude lépe a už dnes přece není špatně.

Lidem také dřív nikdo neřekl, že politika nízkých cen v sedmdesátých letech bude mít zásadní negativní důsledky, které se začaly projevovat právě v osmdesátkách nekvalitními výrobky, zmenšením zásob nejvíce poptávaného zboží, nedostupností západních výrobků, naprostým zastavením inovací produktů a neschopností zajištění většího výběru sortimentu. Takže naopak – žádná skvělá budoucnost.



## PROSLULÁ ČESKÁ ŠIKOVNOST

Ale jednu věc si prostě přiznat musíme – i za socialismu u nás byli šikovní lidé. Dokázali leccos vymyslet a přijít na to, jak to vyrobit třeba i bez západní techniky. Životní úroveň v Československu tak byla v porovnání s ostatními socialistickými zeměmi stále relativně vysoká. V 70. a 80. letech vyrostla řada velkých panelových sídlišť, budovala se dopravní infrastruktura. Platy byly v některých odvětvích velmi solidní, za vydělané peníze se však nedalo nic pořádného koupit. Centrálně řízená ekonomika nedokázala uspokojit touhy lidí po kvalitním spotřebním zboží. To západní se dalo sehnat jen ve speciálních prodejnách podniku zahraničního obchodu Tuzex, kde se neplatilo korunami, ale tzv. bony. Kombinace nedostatkového zboží v obchodech a této dvojí měny dala vzniknout tzv. šedé ekonomice – uplácení, melouchy, vekslování...



## POD RUKOU A POD PULTEM

Bylo to přizpůsobení se situaci, nutnost. Když není oficiálně co k sehnání, snažíte se najít nějaký způsob, jak se k vytouženému zboží dostat. Kvetl výměnný obchod a služby mezi jednotlivými profesemi: Ty umíš nebo máš



přístup k tomuhle, já znám někoho, kdo to potřebuje a dá ti za to, co potřebuješ ty. Za to mi seženeš to, co potřebuju já. Podplácelo se téměř všude, i na koupi detektivky v knihkupectví jste potřebovali mít známosti.

## RADOSTI ZE SAMOZŘEJMOSTÍ

Za socialismu jsme měli radost z věcí, které dnes považujeme za samozřejmost. Lepší káva, šunka, šampon s jablečnou vůní, džínová bunda. Dárky se sháněly těžce a dlouze, zkoušelo se všechno možné i nemožné. Za cizí měnu nebo tuzexové bony se zde dalo koupit západní zboží, které nebylo v normální síti prodejen k dispozici. S československými korunami jste se stali v Tuzexu neviditelnými. Kolem obchodu se také vytvořila neoficiální síť tzv. veksláků – překupníků, kteří sháněli západní zboží, valuty i bony. Byli neviditelnou rukou tehdejšího černého trhu.

## MÁŠ BONY?

K bonům jste se dostali přes veksláky. Ti stávali nedaleko Tuzexu a prodávali je za pět korun, později i o kačku draž. Občas se kolem mihl esenbák (socialistický policajt) v zelené uniformě. To nastal samozřejmě poplach a některé postavičky se začaly „dekovat“. Ale jen do chvíle, než se zjistilo, že i on si jde koupit bony... A jak se k nim dostávali veksláci? Oslovovali západní turisty a kupovali od nich západní peníze. Za marku dostal západní turista v naší bance sedm korun, cenu ale měla sedmnáct. Vekslák mu nabídl patnáct a on prodal. V bance je pak vekslák vyměnil za bony. Veksláci tak byli tažnou silou šedé zóny. Mělo je každé město, byli v každém hotelu. Tito většinou mladší podnikavci se „výměnami bankovek“ živil, i když povinné razítko v občance samozřejmě svědčilo o nějaké práci, třeba v bytovém podniku. Ale patřili mezi ně i taxikáři, zelináři, sportovci, recepční v hotelích. Například fitness trenér Vít Chaloupka svou veksláckou minulost nepopírá. Říká, že když se od utírání záchodků (kde ovšem rovněž oslovoval cizince s nabídkou směny valut) dostal do recepce, okamžitě se mu změnil život. „Všechno, co jsem měl na sobě, bylo od firmy Adidas, trenky, kravata, boty, vše. Byli jsme skutečná honorace,“ zavzpomínal ve veřejnoprávní televizi.

Obyčejné populaci se o podobném oháknutí ani nesnilo. No a veksláci nejen nakupovali, ale i té hrstce lidí, co směli jezdit ven, valuty prodávali. Banka jim totiž valuty za směšné ceny sice prodala, ale jen velmi omezené množství.





# ČÍSLA, TABULKY, STATISTIKY

## DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V ČESKU

Střední stav obyvatel	10 330 481
Narození	137 587
Zemřelí	132 188
Přirozený přírůstek	4 753
Přírůstek stěhováním	2 621
Celkový přírůstek	7 374
Průměrná mzda	2 875 Kčs



## CENY

### Potraviny (v Kčs)

Chléb žitnopošeničný (1 kg)	4,40
Rýže (1 kg)	10
Brambory pozdní (1 kg)	1,60
Máslo (250 g, I. jakost)	10
Olej (1 l)	25,40
Cukr kostkový (1 kg)	8



Víno bílé (1 l)	24
Pivo (10°)	2,50
Rum (40%, 1 l)	100
Benzín Speciál (1 l)	8
Benzín Super (1 l)	9
Nafta motorová (1 l)	3,5
Černé uhlí (1 q)	25,90
Pánské ponožky	14,40
Nájemné (2 pokoje bez topení)	121
Elektrína (1 kW)	1,10
Střihání vlasů	7



(s použitím dat Českého statistického úřadu)



## GRATULUJI!

„Blahopřeji nám všem. Podle dnešních měřítek a norem bychom my narození v 80. letech neměli vůbec šanci přežít... Naše postýlky byly natřeny barvou, která obsahovala olovo. Neexistovaly žádné pro děti bezpečné lahve. Žádné pojistky na dveře a okna, a když jsme jeli na kole/koloběžce, tak zásadně bez helmy. Pili jsme obyčejnou vodu z hadice, rozhodně ne z petek. Jedli jsme chleba s máslem, pili limonády s cukrem a nebyli jsme obézní, protože jsme pořád lítali někde venku. Z jedné flašky nás obvykle pilo několik, ale všichni jsme to přežili.

Několik hodin nebo i dní jsme se mořili se stavěním káry ze starých nepotřebných věcí, jezdili jsme z kopce a někteří z nás až dole v pangejtu zjistili, že zapomněli zkonstruovat brzdu. Brzy ráno jsme vyběhli ven hrát si a přišli domů, teprve až se venku rozsvítily lampy. Rodiče si užili pěkné nervy, ale mobily neexistovaly, takže nebylo kam volat. Neměli jsme žádné playstationy, nintendo ani X-boxy – vlastně ani televizní hry, žádných 99 televizních kanálů, žádný surround-sound, počítače, chatrooms ani internet. Byli jsme venku a tam si našli kamarády. Spadli jsme ze stromu, řízli se, zlomili si ruku či nohu, vyrazili si zub, ale nikdo kvůli takovým úrazům nebyl žalován. Mohli jsme si za to sami. Prali jsme se, měli jsme z toho i modřiny, ale většinou jsme to nějak psychicky ustáli. Vymýšleli jsme hry s tenisáky, klacky a jedli jsme i trávu (hlavně šťovík). I když nás na to stále někdo upozorňoval, nikdy jsme si nevypíchli oko. Posledních 50 let bylo explozí nových nápadů. My jsme měli volnost i odpovědnost – naučili jsme se chovat a poradit si...“<sup>1</sup>

Blahořečení doby, kdy nebyl internet, je docela úsměvné, protože i generace, ze které autor pochází (i generace před ním), se záhy do elektronické revoluce zapojila a můžeme jí poděkovat za vychytávky, omezení, příkazy a povolení, podle nichž se dennodenně řídíme.



## NEJOBĽÍBENĚJŠÍ CHLAPECKÁ JMÉNA

<b>Jan</b>	<b>5 577</b>
<b>Petr</b>	<b>5 010</b>
<b>Tomáš</b>	<b>4 416</b>
Martin	4 408
Jiří	3 947
Michal	3 872
Lukáš	3 703
Pavel	2 918
Jakub	2 287
David	2 021

## NEJOBĽÍBENĚJŠÍ DÍVĚÍ JMÉNA

<b>Jana</b>	<b>4 367</b>
<b>Petra</b>	<b>3 780</b>
<b>Lucie</b>	<b>3 549</b>
Kateřina	3 135
Lenka	2 944
Veronika	2 942
Michaela	2 411
Martina	2 305
Eva	2 055
Hana	1 907



## NEJĈASTĚJŠÍ PŘÍJMENÍ

<b>Novák</b>	<b>448</b>	Novotná	314
<b>Nováková</b>	<b>423</b>	Dvořák	309
<b>Svoboda</b>	<b>331</b>	Dvořáková	271
Novotný	320	Ĉerná	254
Svobodová	319	Procházka	215



5. červen je od roku 1984 Mezinárodním dnem ptačího zpěvu.

V USA v roce 1984 vyhlásil prezident Reagan měsíc červenec za národní měsíc zmrzliny.

# NARODILI SE

## U NÁS

**Karolína Kurková**, supermodelka

28. února

**Ester Geislerová**, herečka

5. března

**Petr Kolečko**, dramatik a scenárista

28. března

**Ondřej Moravec**, biatlonista

9. června

**Igor Orozovič**, herec

7. července

**Lucie Váchová** (Křížková), Miss ČR 2003, modelka, moderátorka

4. září

**Markéta Pekarová Adamová**,

předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

2. října

**Zuzana Bergrová**, atletka, běžkyně

24. listopadu

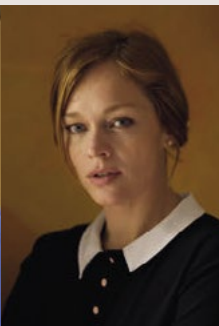
*K. Kurková*

*P. Kolečko*

*O. Moravec*

*L. Křížková*

*E. Geislerová*





1. říjen je Mezinárodním dnem lékařů. Slaví se od roku 1984 z rozhodnutí 4. kongresu Mezinárodního hnutí lékařů za odvrácení jaderné války.

## SVĚT

<b>Kim Čong-un</b> , severokorejský vůdce	8. ledna
<b>Mark Zuckerberg</b> , americký podnikatel, zakladatel sociální sítě Facebook	14. května
<b>John Gallagher</b> , americký herec a hudebník	17. června
<b>princ Harry</b> , vévoda ze Sussexu, britský princ	15. září
<b>Avril Lavigne</b> , kanadská zpěvačka	27. září
<b>Lindsey Vonn</b> , americká lyžařka	18. října
<b>Katy Perry</b> , americká zpěvačka	25. října
<b>Scarlett Johansson</b> , americká herečka	22. listopadu

M. Zuckerberg

princ Harry

A. Lavigne

K. Perry

S. Johansson



# ROK KRYSY



**2. ÚNORA 1984 – 19. ÚNORA 1985**

**Element: voda**

**Princip: jang**

**Roční období: zima**

**Světová strana: sever**

## **Obecná charakteristika**

Krysa má velmi silný charakter a většinou dosahuje všech cílů, které si vytyčila. Někdy jedná podle principu všechno, nebo nic. Chce udělat kariéru, je pilná a zodpovědná. Když se jí člověk postaví do cesty, ukáže mu své ostré lokty. Díky neuvěřitelně silnému šarmu se na ni nikdo nezlobí moc dlouho. Lidé v jejím okolí se k ní cítí velmi silně přitahováni. Má široký okruh známých a obdivovatelů.

## **Silné stránky**

Mezi dobré povahové rysy tohoto znamení patří ambicióznost, cílevědomost, loajalita, nezávislost, vysoká kreativita, umění pohybovat se ve společnosti, vtipnost, chytrost a v neposlední řadě smyslůst.

## **Slabé stránky**

Krysa si libuje v klepech a pomluvách. Ráda kritizuje své okolí a je velmi zvědavá. V soukromí dává průchod žárlivosti, nezdědka je i výbušná, až agresivní. Jakmile si něco umane, nikdo ji od toho neodradí.

## **Co učiní Krysu šťastnou**

Krysa miluje, když může dělat činnost, která ji baví a ve které se uplatní její kreativita, a to od začátku až do konce. Pokud je mezi lidmi, kteří ji vnímají, berou a lichoť jí, je ve svém živlu.

## **Život s ostatními**

Dvě Krysy si dobře rozumějí a vztah na pracovní nebo milostné bázi je velmi příjemný. Toto spojení se doporučuje a je vítáno okolím.

## SLAVNÍ NAROZENÍ V ROCE KRYSY

**Johannes Mario Simmel**  
**Marlon Brando**  
**Antoine de Saint Exupéry**  
**Erich Fromm**  
**Alžběta, královna matka**  
**Gérard Depardieu**  
**Terry Pratchett**  
**Ozzy Osbourne**  
**princ Charles**  
**Andrzej Sapkowski**  
**Antonio Banderas**



*J. M. Simmel*



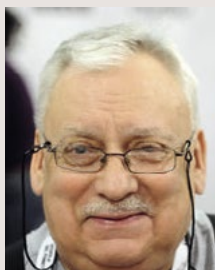
*M. Brando*



*E. Fromm*



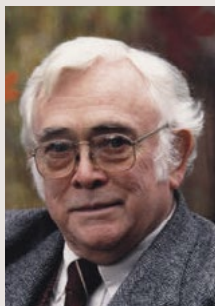
*T. Pratchett*



*A. Sapkowski*



*A. Banderas*



*J. Škvorecký*



*J. Hanzlík*



*J. Wolker*



*L. Havelková*



*J. Šlitř*



*M. Vášáryová*

**Josef Škvorecký**  
**Jiří Šlitř**  
**Libuše Havelková**  
**Jiří Wolker**  
**Magda Vášáryová**  
**Jaromír Hanzlík**  
**Jan Palach**  
**Jana Preissová**  
**Světlana Nálepková**  
**Marek Vašut**









**KULTURA**



# HUDBA

## U NÁS DOMA

### Přebíralo se, ale nekradlo

Československo bylo před rokem 1989 světovou velmocí v přebírání zahraničních písní čili v produkci takzvaných coververzí. Nešlo však o krádeže, za užití hudby se autorům do ciziny platilo. Praxi popsal v *MF Dnes* textař Michael Prostějovský, který pracoval na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let jako šéfdramaturg vydavatelství Supraphon.

Přebírání zahraničních písniček bylo vždy spíš doménou Česka než Slovenska. Repertoár Karla Gotta, Hany Zagorové, Heleny Vondráčkové a dalších populárních zpěváků by byl bez coververzí sotva poloviční. Proč? Byla to ta nejrychlejší a nejspolehlivější cesta k novému hitu – stačilo vzít ten, který



Michael Prostějovský

bodoval ve světových hitparádách. Muzikanti ve studiu nahráli hudební základ, textař vyměnil původní cizojazyčná slova za česká, zpěvák je nazpíval a bylo hotovo.

Každá coververze, která byla podle Prostějovského natočena a vyšla na gramofonových deskách, měla souhlas původních vlastníků práv, to znamená zahraničních nakladatelů. Autorská práva byla vykoupena. To se týkalo i produkcí, které přicházely na desky z rozhlasu nebo televize. V prvopočátku, kdy se coververze v rozhlasu či televizi natočily, ještě třeba souhlas scházel. Ale v okamžiku, kdy šla píseň